

Олександр Олександрович СТАСИК

аспірант,
Тернопільський національний економічний університет
вул. Просвіти 8/118, м. Тернопіль, 46027, Україна
E-mail: stasyk.sasha@gmail.com
Телефон: +380988198919

**АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ ТА ПЕРСПЕКТИВ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ САНАТОРНИХ ЗАКЛАДІВ
УКРАЇНИ ЗА ДОПОМОГОЮ ПРОЦЕСІВ ЗЛИТТЯ І ПОГЛИНАННЯ**

Стасик, О. О. Аналіз проблем та перспектив реструктуризації санаторних закладів України за допомогою процесів злиття і поглинання [Текст] / Олександр Олександрович Стасик // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: С. І. Шкарабан (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2013. – Том 13. – С. 183-187. – ISSN 1993-0259.

Анотація

Розглянуто перспективи розвитку туризму України в контексті поглиблення глобалізаційних процесів. Визначено географію та особливості функціонування санаторно-курортних закладів як основи вітчизняної туристичної галузі. Проаналізовано сучасний стан санаторно-курортного комплексу та виявлено низку проблем, що заважають його розвитку та реструктуризації. Визначено вплив туризму на економіку країни через інтеграцію різних галузей національного господарства та створення енергетичного ефекту в процесі споживання туристичних послуг. Висвітлено позитивні сторони процесів злиття та поглинання в туристичній галузі національної економіки. Проаналізовано показники споживання туристичних послуг іноземними туристами за минулий рік та можливості в'їзного туризму щодо фінансування економіки України. Розглянуто можливості та перспективи реструктуризації вітчизняного санаторно-курортного господарства за допомогою процесів злиття і поглинання.

Ключові слова: глобалізація, злиття і поглинання, реструктуризація, санаторно-курортне господарство, туризм.

Александр Александрович СТАСИК

**АНАЛИЗ ПРОБЛЕМ И ПЕРСПЕКТИВ РЕСТРУКТУРИЗАЦИИ САНАТОРНЫХ
УЧРЕЖДЕНИЙ УКРАИНЫ С ПОМОЩЬЮ ПРОЦЕССОВ СЛИЯНИЯ И ПОГЛОЩЕНИЯ**

Аннотация

Рассмотрены перспективы развития туризма Украины в контексте углубления глобализационных процессов. Определены география и особенности функционирования санаторно-курортных учреждений как основы туристической отрасли Украины. Проанализировано современное состояние отечественного санаторно-курортного комплекса и выявлен ряд проблем, мешающих его развитию и реструктуризации. Определено влияние туризма на экономику страны через интеграцию различных отраслей национального хозяйства и создание синергетического эффекта в процессе потребления туристских услуг. Освещены положительные стороны процессов слияния и поглощения в туристической отрасли экономики. Проанализированы показатели потребления туристических услуг иностранными туристами за прошлый год и возможности въездного туризма по финансированию экономики Украины. Рассмотрены возможности и перспективы реструктуризации санаторно-курортного хозяйства Украины с помощью процессов слияния и поглощения.

Ключевые слова: глобализация, слияния и поглощения, реструктуризація, санаторно-курортное хозяйство, туризм.

Oleksandr Oleksandrovych STASYK

Postgraduate student,
Ternopil National Economic University
Prosvity str., 8/118, Ternopil, 46027, Ukraine
E-mail: stasyk.sasha@gmail.com
Phone: +380988198919

ANALYSIS OF THE PROBLEMS AND PROSPECTS OF RESTRUCTURING SANATORIUM ESTABLISHMENTS IN UKRAINE BY MERGERS AND ACQUISITIONS PROCESS

Abstracts

The work deals with the prospects of tourism in Ukraine in the context of deepening globalization. The article analyses the geography and features of sanatorium establishments functioning as a basis for the tourism industry in Ukraine. The author discusses the present state of domestic sanatorium establishments as well as identifies problems that prevent the development and restructuring processes. The work also focuses on influence of tourism on the economy through the integration of various sectors of the national economy and creation of energy output in the consumption of tourist services. The article considers the positive aspects of mergers and acquisitions in the tourism industry of the national economy. There have been analyzed the indicators of consumption of tourist services by foreign tourists for the last year. Tourism opportunities for financing Ukraine's economy are introduced. The possibilities and prospects for restructuring of health resorts in Ukraine through mergers and acquisitions are presented in the article.

Keywords: *globalization, mergers and acquisitions, restructuring, sanatorium establishment, tourism.*

JELClassification: F020, F360, G340

Вступ. В умовах фінансової глобалізації одним із ключових факторів, що визначають конкурентоспроможність економіки будь-якої країни є ефективність функціонування її бізнес-середовища. Для забезпечення постійного розвитку та підвищення конкурентоспроможності в умовах швидко зростаючої конкуренції Україні необхідні не тільки інвестиції, але й ефективні власники, здатні виводити підприємства на все вищі рівні та швидко освоювати інновації. Саме тому дослідження процесів злиття та поглинання, а також визначення подальшого розвитку цього ринку України загалом є дуже актуальним.

Питанням про злиття і поглинання, фінансову інтеграцію, фінансові інновації і інноваційну діяльність займалися багато вітчизняних вчених: О. І. Барановський, А. П. Вожжов, В. М. Геєць, А. П. Данькевич, Г. В. Карпенко, Ю. О. Кахович, О. М. Пробоїв та інші. Узагальнення закордонного досвіду стосовно злиттів і поглинань та їх вплив на міжнародну фінансову інтеграцію відображено у працях: Дж. Маршалла, М. Міллера, Р. Сіроуер, Б. Скотт-Ківіна, Дж. Стенлі, Дж. Фінерти, Р. Фостера та багатьох інших. Незважаючи на значну кількість наукових праць, існує необхідність подальшого дослідження процесів злиття та поглинання, а також визначення їх особливостей і практики здійснення в Україні. Адже вітчизняна економіка має особливості розвитку процесів злиття і поглинання, які значно відрізняються від зарубіжної практики та вимагають подальших досліджень і висвітлення як у науковій, так і публіцистичній літературі.

Метою статті є дослідження та аналіз таких форм інтеграційних процесів, як злиття та

поглинання корпоративних структур, розгляд перспективи реструктуризації туристичної сфери України за допомогою цих процесів.

Виклад основного матеріалу. Туризм у багатьох країнах світу є пріоритетним напрямом розвитку національної економіки та культури. Це зумовлено динамічністю, високою прибутковістю та великим позитивним соціально-економічним і культурним впливом туризму на розвиток країн. Оскільки Україна обрала курс євроінтеграції, то на європейський ринок вона має вийти з конкурентоспроможними пропозиціями. Однією з них повинен стати туризм як одна з перспективних галузей нашої країни. Особливістю України є функціонування санаторних закладів, які мають у майбутньому стати основою розвитку туристичного бізнесу. Для цього перш за все необхідно удосконалити вітчизняне законодавство в галузі туризму та ввести наступні поняття: «туристичне господарство», «туристичний бізнес» та уточнити поняття «туроператорів», що стрімко монополізують вітчизняний туристичний ринок.

Санаторно-курортні заклади розташовуються в районах, які мають природні лікувальні ресурси (сприятливий мікроклімат, чисте повітря, бальнеологічні та пелоїдні ресурси і та ін.). Саме такі ресурси сконцентровані на приморських та гірських територіях. Цим пояснюється безперечне лідерство АР Крим (21,8% українських санаторно-курортних та оздоровчих закладів), Одеської (17,5%), Закарпатської (15,9%), Херсонської (8,5%), Миколаївської (7,2%), Львівської (5,7%) областей. Значна кількість цих закладів розташована в індустріально розвинених регіонах:

Донецькому (11,8%), Дніпропетровському (5,2%), Запорізькому (6,4%), які мають значний попит на рекреаційні послуги. [4, с. 39]. Тобто можна стверджувати, що практично всі регіони України

мають значний туристичний потенціал та повинні залучатися до становлення вітчизняного туристичного бізнесу.

Таблиця 1. Санаторно-курортні заклади України, 2012 р.

Тип закладу	Кількість закладів, об'єктів	Кількість місць, тис.
Санаторії	471	131
Пансіонати з лікуванням	52	12
Санаторії-профілакторії	269	21
Будинки і пансіонати відпочинку	302	64
Бази та інші заклади відпочинку	1969	234
Дитячі оздоровчі табори	18363	226

Джерело: [1]

Наукова і практична зацікавленість питаннями інтеграційно-інноваційного розвитку туристичного господарства та його впливу на соціально-економічне розвиток країни стрімко зростає. Адже туристичне господарство утворюється сукупністю підприємств, установ, організацій, що виконують соціально-економічні функції, пов'язані із задоволенням туристичних потреб, незалежно від місця розташування відповідних господарських одиниць, їх відомчої підпорядкованості, а також використовують для цього природний, історико-культурний, соціальний та економічний потенціал певних територій. Туристична сфера не тільки може конкурувати з іншими економічними підсистемами країни за дохідністю, але й забезпечувати, за належного підходу до його розвитку, соціально-економічне зростання країни загалом [5, с. 164].

Україна має значні об'єктивні передумови входження до найбільш розвинутих туристських країн світу. Через вигідне геополітичне розташування Україна володіє значним рекреаційним потенціалом: сприятливими кліматичними умовами, мережею транспортних сполучень, культурною спадщиною і необхідною туристською індустрією. Пріоритетним видом туризму для України залишається іноземний (в'їзний) туризм як вагомий чинник поповнення валютними надходженнями державної скарбниці та створення додаткових робочих місць [5, с. 166]. Фактори [3; 9], що сповільнюють розвиток іноземного туризму і спричиняють неадекватне використання природо-ресурсного, історико-архітектурного та рекреаційного потенціалу України, переважно знаходяться у суто внутрішній, галузевій, площині. Розглянемо детальніше основні галузеві фактори.

1. Перш за все це закритість галузі. Так, за даними Державного агентства України з туризму та курортів, більше 90% усіх приватних санаторно-курортних закладів є закритими акціонерними товариствами. Останнім часом для сектору виїзного туризму характерна монополізація. Це

стосується не лише турецького та єгипетського напрямів, на яких господарюють так звані оператори-масовики, що мають власну приймаючу інфраструктуру у цих країнах: «TezTour», «Turtess», «AnexTour», «PegasTouristik», «CoralTravel», «TUIUkraine». На ринку з'явилися оператори з чималими амбіціями — «Наталі Турс Україна», «Joinup!», «NewsTravel» та інші, які розширили географію масового виїзного туризму, що шкодить туристичному секторові національної економіки.

2. Недостатній рівень розвиненості мережі та об'єктів туристичної інфраструктури, їх невідповідність світовим стандартам. Виробнича база галузі формувалася здебільшого за радянських часів з орієнтацією переважно на невибагливого туриста, тому серед об'єктів інфраструктури переважають великі комплекси, із значною концентрацією місць та низьким рівнем комфортності.

3. Відсутність скоординованої висококваліфікованої та грамотної системи дій з проведення туристичного продукту України на світовий ринок, яка б давала відчутні результати.

4. В Україні недостатньою мірою розвинені туристичні технології, які в розвинутих країнах набули ознак повсякденної необхідності: електронні інформаційні довідники щодо готелів, транспортних маршрутів і туристичних фірм з переліком і вартістю послуг, які ними надаються. У світі практично всі довідники з туризму випускаються в електронному, а більшість у Internet-форматах, що дає їх користувачам можливість бронювати місця в готелях і на транспорті у режимі реального часу.

5. Низький рівень обслуговування, зумовлений загальною кваліфікацією працівників галузі.

Необхідність формування надійної і стійкої економічної системи в Україні, удосконалення діяльності вітчизняних компаній в умовах посилення впливу інтеграційних процесів у світовій економіці, глобалізації фінансових ринків поряд з активним використанням національного туристичного потенціалу об'єктивно вимагає вивчення та активного впровадження

міжнародного досвіду і сучасних тенденцій у сфері злиттів і поглинань. Усі вищеперелічені фактори, що стримують розвиток вітчизняної туристичної сфери, випливають з двох головних проблем багатьох секторів національної економіки, а саме: відсутності ефективного управління та недостатності фінансових ресурсів. Деякі негативні фактори, що стримують розвиток туристичного господарства України можна вирішити за допомогою таких інтеграційних процесів, як злиття і поглинання, що є достатньо швидкою та ефективною стратегією розвитку і укрупнення бізнесу[2], яка дозволяє:

- якісно підвищити рівень управління і за його допомогою реорганізувати вже наявний бізнес, виокремити його пріоритети та перебудувати відповідно до інтегрованих бізнесів (розпродаж непрофільних активів та укрупнення профільних);
- забезпечити конкурентоспроможність бізнесу шляхом його концентрації в сучасних умовах глобалізації та монополізації ринків;
- збільшити фінансові можливості отримання доходу та залучення необхідних фінансових ресурсів (підвищення рівня доходів за рахунок збільшення частки на ринку, економії на масштабах та більшого фінансового важеля об'єднаних компаній);
- складність створення нових підприємств в туристичній галузі – набагато ефективніше провести реорганізацію готового бізнесу, ніж будувати з нуля;
- добровільне укрупнення компаній туристичної галузі дасть змогу захиститись від прогалини у законодавстві, що провокують неетичні операції ворожого поглинання тощо.

Реорганізація вітчизняного санаторного комплексу шляхом злиттів і поглинань дозволить повністю розкрити туристичний потенціал України. За даними DelphiCapital, тільки в'їзний туризм у 2012 році приніс Україні майже 3 млрд. дол. США [6]. Більше того, прогнозується стабільне зростання такого доходу через збільшення кількості іноземних туристів. Так, за підрахунками Всесвітньої Туристичної Організації (ВТО), у 2012 році за кількістю відвідин іноземних туристів Україна посіла 20 місце у світі (26,8 млн. осіб, що становить близько 9,5 % від світових туристичних відвідин). За прогнозними розрахунками щодо розвитку в'їзного туризму в Україні до 2015 року, його чисельність зросте до 29,3 млн. осіб; прогноз на 2020 рік – 32,1 млн. осіб; прогноз на 2025 рік – 35,0 млн. осіб [1]. Отже, розвиток вітчизняного туризму має передбачати доступність туристських послуг широким верствам населення, а також захист національних інтересів України, більш

широке стимулювання в'їзного та внутрішнього туризму.

В Україні розвиток туризму суттєво впливає на такі сектори економіки, як транспорт, торгівля, зв'язок, будівництво, сільське господарство, виробництво товарів народного споживання, і є одним із найбільш перспективних напрямків структурної перебудови економіки. Це пояснюється тим, що зростання туристичних потоків зумовлює синергетичний ефект – збільшення попиту й обсягів споживання туристами товарів та послуг різних галузей національної економіки, стимулюючи їх розвиток і приріст виробництва [7]. З огляду на це найбільш ефективними, на нашу думку, у вітчизняному туристичному господарстві є так звані вертикальні злиття (поглинання). Адже вертикальне злиття чи поглинання відбувається між двома компаніями, що здійснюють різні стадії забезпечення туриста всіма необхідними послугами. Як правило, об'єднуються туроператори, санаторно-курортні заклади, перевізники, різного роду лікувально-профілактичні заклади тощо. Від вертикального об'єднання очікується зменшення витрат, зокрема проміжних та дублюючих, що має призвести до зниження собівартості кінцевого продукту[8].

Сучасний туризм – це та сфера економіки і життєдіяльності суспільства загалом, яка тією чи іншою мірою інтегрує практично всі галузі національного господарства, що визначає одне з перших місць, яке займає туризм у світовій і повинен займати в національній економіці. Саме цей фактор повинен стати головним у формуванні нового державного підходу до туризму як тієї галузі, пріоритетний розвиток якої може позитивно вплинути на економічний і соціальний стан країни загалом, стимулювати важливі галузі економіки, сприяти зміцненню нового позитивного іміджу України на світовій арені.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Підсумовуючи, зазначимо, що для забезпечення конкурентоспроможності вітчизняного туристичного господарства необхідно усунути низку факторів, які гальмують розвиток туризму в Україні. Водночас глобальні тенденції свідчать, що вітчизняна туристична сфера буде все активніше залучатися до процесів злиття і поглинання, що потребує удосконалювати економічно-правове забезпечення цих процесів в Україні. Залучення санаторно-курортного господарства до процесів злиття і поглинання дасть змогу розкрити фінансовий потенціал вітчизняного туризму і стати конкурентоспроможним сегментом національної економіки в контексті поглиблення євроінтеграції України.

Список літератури

1. Довідка про динаміку туристичних потоків в Україні, 2012 рік [Електронний ресурс]// *Новости турбізнесу*. – Режим доступу: <http://www.palitra-buk.com.ua/show/news/id:115.html>.
2. Маршак, А. Эффективные слияния и поглощения. [Електронний ресурс] / А. Маршак. – Режим доступу: <http://www.e-executive.ru/knowledge/announcement/338280/>.
3. Підведення підсумків туристичної галузі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua>.
4. Портна, К. В. Сфера злиття / К. В. Портна // *Контракти*. – 2010. – № 8. – С. 38-39.
5. Пробоїв, О. А. Передумови та перспективи ефективного розвитку туристичної галузі України в контексті сучасних інтеграційних процесів / О. А. Пробоїв // *Науковий вісник Ужгородського університету*. – №33. – 2011. – С. 164-169.
6. Экспертный прогноз от компании DelphiCapital. Особенности рынка слияний и поглощений в Украине [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [/http://publicity.kiev.ua](http://publicity.kiev.ua).
7. Эксперты: более 90% слияний и поглощений экономически неоправданны [Электронный ресурс]. – Режим доступу: <http://www.maonline.ru/analitika-ma/483.html>.
8. Evans, M. D. International Capital Flows, Returns and World Financial Integration [Electronic resource] / M. D. Evans, V. Hnatkovska. – Mode of access: <http://www.georgetown.edu/faculty/globalv1.pdf>.
9. Marom, G. Globalization finance. 16th SGF conference [Electronic resource] / G. Marom. – Mode of access: <http://www.allconferences.com/c/16th-annual-conference-financial-market-research-2013-april-12.html>.
10. San, J. Globalization Exchange. Internet Conference [Electronic resource] / J. San. – Mode of access: <http://finance.yahoo.com/news/internet-conference-makes-193800299.html>.

References

1. Information about the dynamics of tourist flows in Ukraine [Dovyodka pro dynamiky tyrustychni potoky v Ukraini] (2012). *Nowosti turbyznesa*. Retrieved April 15, 2013, from : <http://www.palitra-buk.com.ua/show/news/ /id:115.html>.
2. Marshak, A. (2009) Effective mergers and acquisitions [Efektyvni sliania i poglochenia]. Retrieved April 15, 2013, from : <http://www.e-executive.ru/knowledge /announcement /338280/>.
3. Summing up the tourism industry in Ukraine [Pidvedenya pidsymkiv rozvytky tyrizmy v Ukraini] (2012). Retrieved April 15, 2013, from : <http://www.day.kiev.ua>.
4. Portnoy, K. (2010) Area of mergers [Sfera zlytya]. Kyiv: Contracts.
5. Proboiv, O. (2011) Background and prospects of effective tourism development in Ukraine in the context of modern integration processes [Peredymovy ta perspektyvy efektyvnoho rozvytky tyristychnoi halyzi Ukrainy v konteksty sychasnyx inegratsiynykh procesiv]. Uzhgorod: Scientific Bulletin of the Uzhgorod University.
6. Experts prognosis from the company Delphi Capital. Features of the market of mergers and acquisitions in Ukraine. (2013). Retrieved April 15, 2013, from : <http://publicity.kiev.ua>.
7. Experts: More than 90% of mergers and acquisitions justified economically. (2012). Retrieved April 15, 2013, from : <http://www.maonline.ru / analitika-ma/4873.html>.
8. Evans M., Hnatkovska, V. (2012). International Capital Flows, Returns and World Financial Integration. Retrieved April 15, 2013, from : <http://www.georgetown.edu /faculty/globalv1.pdf>.
9. Marom, G. Globalization finance. (2013). Retrieved April 15, 2013, from : <http://www.allconferences.com/c/16th-annual-conference-financial-market-research-2013-april-12.html>.
10. San J. Globalization Exchange. (2013). Retrieved April 15, 2013, from : <http://finance.yahoo.com/news/internet-conference-makes-193800299.html>.

Стаття надійшла до редакції 15.05.2013 р.